

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.56.315693>

УДК 343.9

А. В. Желдубовська, здобувачка 4 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Економіко-правовий факультет
Кафедра кримінального права, кримінального процесу та криміналістики
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: anastasiia.zheldubovska@stud.onu.edu.ua

Науковий керівник – Чуваков Олег Анатолійович,
докт. юрид. наук, професор, завідувач кафедри кримінального права,
кримінального процесу і криміналістики
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КІНОСТРІЧКИ ДЕВІДА ФІНЧЕРА «СІМ»

Метою статті є поглиблене вивчення та подальший аналіз твору кіноіндустрії через призму кримінального права та криміналістики, а також покращення розуміння теми злочинності та психології серійних убивць на прикладі збірного образу антагоніста. У тексті статті пропонується юридична (кримінально-правова) кваліфікація злочинів, вчинених у фільмі та дій працівників правоохоронних органів, згідно чинного українського законодавства, а також обґрунтовується важливість кінематографу як інструменту для вивчення та розуміння різних аспектів суспільства, зокрема правової системи. Фільм «Сім» розглядається як мультидисциплінарне джерело для вивчення юриспруденції, етики, моралі, релігії, психології (зокрема деліктоздатності та ментального стану працівників правоохоронної системи) та кінематографу. Актуальність теми визначається потребою в розширенні підходів до викладання права та криміналістики через застосування прикладів з кіномистецтва. Аналіз попередніх досліджень свідчить про недостатню увагу до використання художніх творів для правової освіти. У викладі основного матеріалу досліджено зображені у кінострічці протиправні діяння – серед них катування, вбивства з особливою жорстокістю, порушення недоторканності житла та незаконне позбавлення волі та кваліфіковано їх згідно чинного українського законодавства. Розглянуто методи і прийоми розслідування, зокрема застосування незаконних дій працівниками оперативних органів. Стаття використовує загальнонаукові та спеціальні методи, такі як формально-правовий та діалектичний, для досягнення цілей дослідження. Основою теоретичного дослідження слугували положення національного законодавства, зокрема норми відповідних розділів Кримінального кодексу України, адже, через власне унікальність і виключність характеру роботи, наукові напрацювання вітчизняних і зарубіжних авторів не були джерелом даного дослідження.

Ключові слова: кваліфікація злочинів; наратив; психічний стан; кінематограф; злочин; жорстокість.

Постановка проблеми. Кінематограф є одним з найважливіших нематеріальних ресурсів людства. Саме через нього суспільством можна

маніпулювати, звернути його увагу до певних важливих питань чи навіть навчити. Особливо це, на нашу думку, стосується стрічок, пов'язаних з юриспруденцією – фундаментальних кінопраць на тему правосуддя та того, що йому передує, тобто розслідувань, тощо, є достатньо. Серед важливих для науки права, особливо кримінального, фільмів можна виокремити неонуарний трилер під назвою «Сім», в якому описується тиждень роботи поліцейських та, зокрема детективів, що втілюють два полярно різні погляди на життя. Протягом цього періоду у неназваному місті починає діяти маніяк, що пов'язує свої жорстокі знущання та вбивства з біблійськими смертельними гріхами. Ми вважаємо надзвичайно цікавою темою для дослідження кваліфікацію цих злочинів згідно чинного українського законодавства, адже в багатьох показаних кримінальних правопорушеннях присутня конкуренція норм та загальна складність їх визначення відповідно до статей Кримінального кодексу України, а також загальний криміналістичний аналіз подій фільму.

Християнські вчення зазначають сім смертних гріхів. Джон Доу – антагоніст – жорстоко і показово вбиває п'ятьох людей, які, на його думку, є втіленням відповідних гріхів. Складність кримінального провадження полягає, здебільшого, в його психопатичному розладі особистості – Доу не має відбитків, адже відрізав собі подушечки пальців; його вбивства є виваженими, поміркованими та акуратними, а свою діяльність він розцінює як повчальну проповідь. Деяких зі своїх жертв він катував днями та тижнями напроліт, не відчуваючи співчуття, іноді використовуючи тіла та частини тіл як інструменти для надання підказок поліції у пошуках наступних трупів. Подальша оперативно-розшукова діяльність призводить до викриття його житла, в якому слідчі знаходять фотографії жертв, шизофренічні мемуари та отримують дзвінок від нього, в якому Доу виказує своє шанобливе ставлення до високої кваліфікованості детективів Сомерсета та Міллза, що займаються справою, а також повідомляє, що у зв'язку з різким прогресом у справі йому необхідно «пришвидшитися».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою дослідження стали норми законодавства України, що регулюють питання вищеперелічених розділів Кримінального кодексу України. Наукові праці вітчизняних та/або зарубіжних науковців не слугували наріжним каменем даного дослідження у зв'язку з виключною новизною дослідження.

Мета статті. Метою дослідження є всебічне вивчення кінострічки Девіда Фінчера «Сім» через призму кримінального права та криміналістики, покращення розуміння теми злочинності та психології серійних убивць на прикладі збірного образу антагоніста та обґрунтування актуальності використання творів кіномистецтва та художньої літератури при навчальній підготовці юристів. Для досягнення вищезгаданої мети поставлено такі завдання: 1) здійснити кваліфікацію скоєних антагоністом кримінальних правопорушень проти життя; 2) дослідити та кваліфікувати дії сил оперативного розшуку, зокрема правопорушення детективів «pro bono» (дослівне значення); 3) надати власні рекомендації щодо застосування деяких інших творів.

Виклад основного матеріалу. Жертви Доу не йшли в порядку, відповідному до біблійського переліку. Першою за викриттям жертвою став грішник обжерливості – ожирілий чоловік, що загинув від насильницького розриву

шлунку. З прогресом слідства ми дізнаємося, що маніяк проникнув у будинок за пару днів до вбивства, зв'язав його та змушував їсти, допоки той не помер. Першою статтею в контексті КК України, яку ми маємо розглядати у випадках умисного протиправного заподіяння смерті іншій людині є ст. 115 Кримінального кодексу України. Для перших п'яти вбивств Доу – не враховуючи «жертву лінощів» – у фільмі характерні пункти зазначеної вище статті, а саме п. 4 ч. 2 і п. 7 ч. 2 – вчинене з особливою жорстокістю та з хуліганських мотивів. Також, конкретно у даному випадку злочинцю інкримінуються ряд таких статей, як ст. 127 – катування; ч. 2 ст. 162 – порушення недоторканності житла, вчинене із застосуванням насильства та, можливо, ст. 194 – умисне знищення або пошкодження майна (вирізана назва гріха за холодильником).

Другою жертвою Доу став відомий адвокат, що за великі суми грошей виправдовував злочинців – еталон гріха жадоби, тіло якого було знайдено в його ж офісі. Окрім за замовчуванням використаної п. 4 ч. 2 ст. 115 Кримінального кодексу України мусимо також розглянути вже зазначені ст. 127, та як додаткові ст. 194 – (кров'яний надпис на килимі) і ч. 2 ст. 162 – порушення недоторканності житла. Перш ніж зникнути з місця злочину Доу перевертає догори дригом картину на стіні та малює окуляри на фотографії дружини адвоката, сподіваючись, що вона помітить і повідомить працівників правоохоронних органів про зміни в кабінеті – під картиною судмедексперти знаходять надпис, створений відбитками пальців третьої жертви – «допоможіть мені».

Третю жертву Міллз та Сомерсет знаходять, вламуючись до неї додому з нарядом поліції з надією, що знайдені відбитки належать убивці. Молодий злочинець, що проживав там, раніше звинувачений у продажі наркотиків, крадіжках і згвалтуваннях та виправданий попередньою жертвою, був насильно прикутий до ліжка рівно рік тому від дати подій. На тілі жертви були гнійні пролежні, відсутня кисть, а сам він страждав від повної атрофії м'язів та хребта, а також смертельної фотобоязні. В лікарні, до якої привезли потерпілого одразу після того, як він проявив симптоми життєдіяльності було встановлено, що Доу вколював йому «весь можливий набір наркотиків та навіть антибіотик, напевне для того, щоб пролежні не гноїлися». Подібні діяння підпадають під статтю 314 Кримінального кодексу України, а саме незаконне введення в організм наркотичних речовин. Було зазначено, що незважаючи на ознаки життєдіяльності жертви, спричиненні знущання є невідворотними та неодмінно призведуть до болісної смерті потерпілого у короткочасній перспективі, що дозволяє нам застосувати ч. 3 вищезазначеної статті, а також ст. 127 – катування, ч. 1 і 3 ст. 121 – умисні тяжкі тілесні ушкодження (наживо відрізана рука задля відбитків); ч. 2 і 3 ст. 146 – незаконне позбавлення волі та ст. 162 – порушення недоторканності житла.

Після третьої жертви детективи застосовують незаконний збір бібліотечних даних, доступ до яких їм надав знайомий Сомерсета, що приводить їх до квартири Джона Доу. Хвилинами по прибуттю додому повертається вбивця, відкриваючи вогонь. Зчиняється погоня, під час якої Міллз ламає руку. Обеззброєному детективові Доу вирішує зберегти життя, нівечить обличчя і зникає.

В період між третьою і четвертою жертвами детективи зчиняють також ряд інших правопорушень – вламуються в квартиру Доу без ордеру, фальсифікують

показання, а також раніше перешкоджають діяльності до певного часу невідомого журналіста, що надалі несе фатальні зрушення у плані Доу: в ванній кімнаті розташовується місце для виявлення фотографій – журналістом на місці виявлення жертви гріху лінощів був сам Доу. Ще одним суттєвим недоліком ведення слідства Сомерсетом і Міллзом стає зволікання з пошуком проститутки, фотографії якої було знайдено у квартирі маніяка. Через деякий час вона стає четвертою жертвою.

Основною жертвою гріха хтивості стала повія. Доу без перешкод у робочий час пройшов до борделю та узяв у заручники її разом з клієнтом. Під час допиту клієнт розповів, що злочинець тримав пістолет, який використовував для покірності заручників, і, поклавши його чоловікові в рота, змусив пристібнути до тазу strapon, виготовлений на замовлення та «згвалтувати» повію. Замість фалоса на straponі був ніж, що спричинило брутальну і стражденну смерть потерпілої. В цьому випадку жертвами стали одразу двоє – проститутка – кваліфікація за п. 4 ч. 2 ст. 115 – умисне вбивство з особливою жорстокістю, а чоловік, як похідна жертва – за статтями 154 – примушування до вступу в статевий зв'язок – та 129 Кримінального кодексу України – погроза вбивством.

Наступні дві жертви гинуть з проміжком в декілька годин. Жертвою пихатості стає приваблива та успішна модель, якій маніяк безповоротно знівечив обличчя. Приклеївши до однієї руки телефон, а до іншої банку зі снодійним, Доу дав їй вибір – подзвонити в швидку і вижити, або померти. Дівчина стала першою жертвою, яка була вбита власноруч, хоч і під жорсткою маніпуляцією. Відтворивши події того ранку можемо зробити висновок, що статтями, під які підпадає цей злочин є ч. 1 ст. 121 – умисні тяжкі тілесні ушкодження; ст. 120 – доведення до самогубства та ст. 162 – порушення недоторканності житла.

Проте найважливішою частиною помислу Доу стає спектакль, який він розігрує після жертви гордині. Весь у крові, він приїздить на таксі до поліцейського відділку, де, галасуючи, привертає увагу детективів, дозволяючи себе заарештувати. Під час допиту він висуває свої вимоги через адвоката – детективи Міллз і Сомерсет мусять поїхати з ним наодинці у встановлений час у встановлене місце, де, за його словами, поховані дві останні жертви. Доу висуває свій ультиматум – або детективи погоджуються на угоду і він підписує повне признання в усіх скоєних злочинах, або тіла ніколи не будуть знайдені, а сам злочинець оголосить про свою неосудність. Останнім аргументом перед згодою Сомерсета стає факт знахідки трьох зразків крові на тілі та речах Доу – його самого через незагоєні видалені подушки пальців, жертви пихатості та невідомої особи. Оснащені табельною зброєю, мікрофонами та бронежилетами, під віддаленим наглядом поліцейських гвинтокрилів вони вирушають за місто.

Вагомим у даному контексті також є той факт, що вбивця є знеособленим – ім'я «Джон Доу» є автоматичним заповнюванням чоловічого роду, екземпліфікантом, який давно широко використовується у випадках, коли зазначена людина є невідомою. Серед таких випадків є позначення неопізаного тіла, анонімної або невідомої сторони судового процесу у англосаксонській правовій сім'ї, або навіть у ЗМІ для малозначущих або анонімних персонажів. Незначність своєї особистості вбивця підтверджує і сам, коли детективи уперше говорять утрюх.

По дорозі між головними героями розв'язується палка дискусія. Стражденний гнівом і ненавистю до Доу, Міллз принижує та провокує його, щоразу повторюючи, що як в маніяці, так і його діяльності немає нічого особливого та значущого, тоді як останній лише посміхається, називаючи все це «виставою» і заявляючи, що люди не зможуть осягнути, але і заперечити також. Більшість часу Сомерсет є мовчазним слухачем, але, на відміну від свого напарника, він ввічливо заперечує Доу, коли той стверджує, що був «обраний Богом» чинити так зі своїми жертвами, питаючи, чому тоді Доу настільки насолоджувався своїми діяннями. Розсудливий та спокійний Доу інтелігентно апелює також і всім образам Міллза, допоки той не заявляє, що всі жертви були невинними людьми.

«Невинні? Це такий жарт? Огрядний чоловік, огидний чоловік, який ледве стоїть на ногах... чоловік, на якого, побачивши його на вулиці, ви вкажете своїм друзям, щоб вони приєдналися до вас у насмішках з нього? ... А після нього я обрав адвоката. І ви обидва, я впевнений, тасмно дякували мені за це. Чоловік, що присвятив своє життя тому, щоб заробляти гроші, брешучи з кожним подихом, щоб утримувати вбивць і твалтівників на вулицях. Жінка, настільки потворна зсередини, що вона не могла жити далі, якщо не могла бути красивою зовні. Наркодилер, точніше педераст, що торгує наркотиками. І не забуваймо про повію, що розповсюджує хвороби. Тільки в такому паскудному світі можна навіть намагатися говорити, що це були невинні люди, і зберігати при цьому спокійне обличчя. Але в тому-то й справа. Ми бачимо смертельний гріх на кожній розі вулиць, в кожному будинку, і ми терпимо його. Ми толеруємо його, бо це звично. Це банально. Ми терпимо його вранці, вдень і вночі. Тепер ні. Я подаю приклад. І над тим, що я зробив, будуть ламати голову, і вивчати, і наслідувати. Вічно». Незважаючи на другу втрату самовладання Міллзом та аргументовану опозиційність Сомерсета Доу залишається непохитним. Автівка з повітряним конвоєм прибувають на місце.

Оглядаючи місцевість детективи не помічають нічого особливого та виводять злочинця у кайданах. Углядивши транспортний засіб, що з великою швидкістю наближається до них, Сомерсет біжить, щоб зупинити і перевірити його. Залишаючись віч-на-віч з Міллзом, Доу починає свій монолог. Далі наратив ненадовго розвивається окремо. Наляканий водій, якого змусили зупинитися і підняти руки в гору зізнається, що виконує доручене йому замовлення – доставити посилку Девіду Міллзу. Спершу вагаючись, Сомерсет вирішує відкрити посилку сам. Не вірячи своїм очам, він біжить назад та благає Міллза кинути пістолет на землю.

Джон Доу зізнається, що окрім пошани відчував заздрість детективові. Міллз, збентежений поведінкою свого напарника, не звертає уваги на злочинця, допоки той не говорить, що заздрив «нормальному життю» детектива – влаштованому побуту та люблячій привабливій дружині. Коли Міллз пішов на роботу того дня, дружина залишилася вдома, адже вони переїхали у це місто менше тижня тому, і вона не встигла знайти пристойну роботу. Доу проникає у їхній будинок та намагається «зіграти люблячого чоловіка» з дружиною Міллза, та коли в нього це не виходить, він убиває її та відрізає її голову. Вбивця закликає запального Міллза «стати гнівом» та помстившись, зіграти на руку Доу. Катарсис злочинця

настає тоді, коли він зізнається, що молода дружина детектива благала зберегти життя хоча б дитині, якою вона була вагітна на ранніх стадіях і отримує задоволення від того, що Міллз не знав про це. Охоплений люття і горем, Міллз не чує благання Сомерсета та застрелює Доу, таким чином, завершуючи його план, позбавивши його можливості спокутувати гріхи.

Дружина детектива була першою і останньою жертвою, над тілом якої він знущався вже після смерті. Злочин підпадає під нову серед вищезазначених статтю 297 – наруга над тілом померлого та вже відомі нам ст. 115 – умисне вбивство (п. 2, п. 4 ч. 2) і ст. 162 – порушення недоторканності житла.

Питання, чи є Джон Доу деліктоздатним, до сих пір є актуальним та суперечливим. Незважаючи на особливу жорстокість, яка супроводжувала усі його злочини, для глядача його психічний стан залишається загадкою, обов'язково у світлі його маніпуляції у поліцейському відділку. Протиставлений йому образ детектива Сомерсета розкриває феномен пошуку раціоналізації в девіантній поведінці та намаганні пояснити жорстокість, не прив'язуючи її до порушень психіки. Його виснажена і втомлена поведінка свідчить про психологічний вплив насильства і розпусти на людину з плином часу. Кінострічка також піднімає питання про ментальне здоров'я правоохоронців, які регулярно зіштовхуються з найтемнішими сторонами людського ества. Режисер через промову свого антагоніста в поліцейській машині по дорозі до «тіл двох останніх жертв» припускає, що сучасне людство настільки звикло до цих гріхів, що вже не помічає їх.

Висновки і пропозиції. «Сім» – це розповідь, що спонукає до роздумів і запрошує до ретельного вивчення. Сам Джон Доу пророкував, що його злочини довго пам'ятатиме та вивчатиме громадськість. У зв'язку з багатогранністю картини вона є мультидисциплінарним джерелом для вивчення – серед них крім юриспруденції постають теми етики і моралі, релігії, психології та кінематографу. Фільм є переконливим кінематографічним дослідженням поняття злочину, девіації та темних сторін людської природи. Через кримінологічний наратив він дає уявлення про психологію серійних убивць, мотивацію їхніх дій та тонкої межі між неосудним та осудним станами, а також заглиблюється в роздуми, яку ціну доводиться платити правоохоронцям, розслідуючи такі злочини впродовж життя.

Серед перспектив подальших досліджень вбачаємо поглиблений аналіз інших не менш фундаментальних творів мистецтва у сфері кримінального права, кримінального процесу та криміналістики, серед яких є кінострічки («12 розгніваних чоловіків», «Первісний страх», «Суд у Нюрнберзі» тощо), прозові літературні твори («Суддя та його кат», «Мовчання ягнят», «Червоний дракон»), твори non-fiction, що не позиціонують себе, як підручники та не мають першочергової спрямованості на використання у закладах вищої освіти («Дослідники смерті. Від Шерлока Голмса та Агати Крісті до лабораторії судмедексперта») тощо. Визнання подібних творів якісним та практичним джерелом навчальної інформації юридичними закладами вищої освіти зіграє важливу роль в збільшенні зацікавлення кадрів навчальними матеріалами на стадії студентства, що, до того ж, послугує подальшому логічному підвищенню рівня та поліпшенні якості знань останніх у полі юриспруденції.

Мусимо зазначити, що Кримінальний кодекс України доволі недетально характеризує широкий спектр злочинів, зокрема тих, що описані у кінострічці: так вбивство за допомогою страпона з ножом стало лише умисним вбивством з елементами зґвалтування, а тортури зв'язаної жертви поїданням їжі до розірвання шлунку жертви статтями про катування та умисне вбивство. Цей недолік має як негативну, так і позитивну сторони. З одного боку, недеталізованість у законодавстві є суттєвою перепоною на шляху до точної кваліфікації правопорушень, що, у свою чергу, призводить до перерозглядів справ у апеляційних і касаційних судах, проте, з іншого боку, дана нечіткість надає суддям певну свободу дій у визначенні відповідних покарань, беручи до уваги унікальні обставини кожної справи, що дозволяє більш індивідуально і справедливо реагувати на злочинну поведінку. Також можемо зазначити, що відсутність суворої і деталізованої «інструкції» для застосування норм вимагає від юристів, залучених у процесі – суддів, адвокатів, прокурорів тощо – самостійного тлумачення та подальшого застосування закону в конкретних справах. Така залежність від правової експертизи гарантує, що правові рішення приймаються тими, хто глибоко розуміє законодавство та його нюанси.

Список використаної літератури

---

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

References

---

1. Criminal Code of Ukraine dated 05.04.2001 No. 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 11.11.2024 р.

A. V. Zheldubovska, 4-rd year Student of the Bachelor`s Degree Program
Odesa I. I. Mechnikov National University
Faculty of Economics and Law
the Department of Criminal Law, Criminal Procedure and Criminalistics
24/26 Frantsuzkyi Blvd, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: anastasiia.zheldubovska@stud.onu.edu.ua

Academic Supervisor – O. A. Chuvakov
Doctor of Juridical Sciences, Professor,
Head of the Department of Criminal Law, Criminal Procedure and Criminalistics
Odesa I. I. Mechnikov National University

CRIMINALISTIC ANALYSIS OF DAVID FINCHER'S FILM "SEVEN"

Summary

The purpose of the article is to study and further analyze the work of the film industry through the prism of criminal law and forensics, and to improve the understanding of the topic of crime and the psychology of serial killers on the example of the collective image of the an-

tagonist. The article proposes a legal (criminal law) qualification of the crimes committed in the film and the actions of law enforcement officers under current Ukrainian legislation, and also substantiates the importance of cinema as a tool for studying and understanding various aspects of society, including the legal system. The film “Seven” is considered as a multidisciplinary source for studying law, ethics, morality, religion, psychology (in particular, the tort capacity and mental state of law enforcement officers) and cinema. The relevance of the topic is determined by the need to expand approaches to teaching law and forensics through the use of examples from cinema. The analysis of previous studies shows that insufficient attention is paid to the use of works of art for legal education. In the presentation of the main material, the author examines the unlawful acts depicted in the film, including torture, murder with particular cruelty, violation of the inviolability of the home and illegal deprivation of liberty, and qualifies them according to current Ukrainian legislation. The author examines the methods and techniques of investigation, in particular, the use of illegal actions by law enforcement officers. The article uses general scientific and special methods, such as formal legal and dialectical, to achieve the research objectives. The theoretical study was based on the provisions of national legislation, in particular, the provisions of the relevant sections of the Criminal Code of Ukraine, since, due to the unique and exclusive nature of the work, the scientific works of domestic and foreign authors were not the source of this study.

Keywords: classification of crimes; narrative; mental state; cinema; crime; cruelty.